

PZKO

ZESPÓŁ
PIEŚNI I TAŃCA

GÓRNIK





POLSKI ZWIĄZEK KULTURALNO-OŚWIATOWY
ZARZĄD GŁÓWNY

ZESPÓŁ PIEŚNI I TAŃCA

GÓRNIK

KARWINA

KIEROWNICTWO ZESPOŁU

EUGENIUSZ FIERLA

— KIEROWNIK ARTYSTYCZNY

WŁADYSŁAW STOLARZ

— KIEROWNIK ORGANIZACYJNY

JÓZEF FOLTYN

— DYRYGENT

ZOFIA IWANEK

ZDZISŁAW WANTUŁA

ADAM PALOWSKI

CHOREOGRAFIA

KAROL DZIERŻAWA

— KAPELMISTRZ

ADOLF ONDRUSZ

— KIEROWNIK CHÓRU

IRENA SEBERA

— KIEROWNIK GRUPY BALETOWEJ

ANNA PINKAS

— KIEROWNIK KOSTIUMERII

ELŻBIETA SAGITARIUS

JADWIGA PALOWSKA

OLGA FOLTYN

JÓZEF SAGITARIUS

MIECZYSLAW OCHODEK

CZŁONKOWIE KIEROWNICTWA



KN II 12398

KN 12398

793.3 (437 = 84) "19"

D 169/96
1.50





Pierwsza myśl utworzenia zespołu w nowej formie — zespołu pieśni i tańca zrodziła się na długo przed rokiem 1953, w których zespół Górnik powstał. W roku 1951 występował w Karwinie Zespół Armii Radzieckiej im. Alexandrowa. Występ ten wywarł ogromne wrażenie. Połączenie muzyki i śpiewu z pięknem ruchu tanecznego, to była forma u nas jeszcze nie spotykana. Nieprzeciętnie doskonałe wykonanie pozostawiło w umysłach widzów niezatarte ślady. W rok później w tejże samej Karwinie można było podziwiać inny zespół tej formy — Mazowsze. Forma ta sama, ale suma wrażeń jakże inna. Pieśni, muzyka i tańce ludowe zaczerpnięte ze skarbcza wielkich wartości kulturowych narodu oddziaływały wprost oszałamiająco. Tutaj należy szukać początku pierwszej myśli utworzenia czegoś podobnego na naszym skrawku Ziemi Cieszyńskiej, naturalnie w miarę naszych możliwości.

W roku 1953, po nieudanej próbie utworzenia centralnego zespołu, grupka działaczy w Karwińskim zaczęła się zastanawiać nad możliwością realizacji tej myśli. Dyskutowano długo o potrzebie utworzenia zespołu, który by odtwarzał regionalizm naszego terenu. Celem zespołu miało być wyszukiwanie, zbieranie starych, często już zapomnianych pieśni, tańców i obyczajów i odtwarzanie ich na scenie. Zdania były często podzielone: jedni uważali, iż zespół ma mieć za zadanie odtwarzanie kultury ogólnopolskiej, inni dowodzili konieczność trzymania się regionu całego Śląska, a jeszcze inni pragnęli, by Górnik reprezentował wyłącznie region karwiński. Z jednym jednak wszyscy się zgadzali — z potrzebą powołania do życia takiego zespołu. W lutym 1954 roku na III Powiatowej Konferencji Delegatów Kół PZKO powierzono, po głębokiej dyskusji, nowo wybranemu Zarządowi Powiatowemu PZKO w Karwinie stworzenie powiatowego zespołu reprezentacyjnego. Sprawa ruszyła szybko naprzód. Utworzono pierwszy sztab organizacyjny, w skład którego weszli: Eugeniusz Fierla, Józef Firla, Wanda Gąsior, Adolf Kubeczka, Eugeniusz Suchanek i Henryk Szmeja.

Zespół miał być zorganizowany na wzór zespołów zawodowych składających się z chóru, grupy tanecznej, solistów oraz orkiestry. Grupę chóru utworzyły najlepsze wówczas chóry mieszkane z Łazów i Stonawy. Tancerze rekrutowali się z zespołu tanecznego przy polskiej szkole w Karwinie-Mieście. W wyborze repertuaru wykorzystano zbiór pieśni zapisanych jeszcze w okresie międzywojennym przez Karola Piegzę i Eugeniusza Fierlę na terenie Łazów, Orłowej i Karwiny. Tańce i opowiadania zapisano u starych obywateli: Skrzyszowskiego ze Skrzeczonia, Derliacha z Karwiny, Józefa Ondrusza z Dąrkowa i wielu innych mestrudzonych zbieraczy dorobku naszego folkloru. W tym samym czasie zrodziła się i nazwa zespołu. Nie wiadomo, kto ją zaproponował. Była chyba odbiciem terenu, w którym miał zespół pracować.

Pozostała jeszcze sprawa strojów regionalnych dla zespołu. Chodziło o stro-

je laskie — karwińskie. Projekt stroju wykonał po dokładnych studiach artysta malarz Gustaw Fierla. Sporządzenie 150 kostiumów wymagało wielkiego nakładu pieniężnego. Odezwa Zarządu Powiatowego PZKO w Karwinie w sprawie zbiórki pieniężnej znalazła w kołach miejscowych pozytywny odgłos. Pomógł również Zarząd Główny PZKO. O samo uszycie zatroszczyły się już wprost członkinie zespołu. Pomagały im w tym Helena Zoniowa i Maria Wróblowa.

Już w sierpniu 1954 roku Powiatowy Zespół Pieśni i Tańca Górnik wystąpił po raz pierwszy z 30 minutowym programem przed 15 tysiącami widzów na Święcie Góralskim w Jabłonkowie. Sukces, jaki osiągnął, dodał wszystkim wiary w powodzenie zamierzenia. Zespół zaczął przygotowywać swój pierwszy oficjalny koncert. Premiera odbyła się w lutym 1955 roku w Karwinie. Poprzedzona została w styczniu nagraniem części programu przez Czechosłowacką Kronikę Filmową. Pierwszy program składał się z 12 pieśni chóralnych,

4 pieśni solowych oraz 7 tańców słaskich. Opracowań muzycznych dokonali Eugeniusz Fierla i Józef Firla, choreografia spoczywała w rękach Wandy Gąsior. Pierwszy koncert powtórzony był jeszcze 11 razy.

Przed uroczystą premierą drugiego programu, która odbyła się w roku 1956, doszło do poważnych zmian w zespole. Wchodzący dotychczas w skład Górnika stonawski chór dyrygowany przez Józefa Firle, wycofał się. Jego miejsce zajął chór MK PZKO w Karwinie II-Solcy pod batutą Tadeusza Geigera. W tym czasie ustanowiono pierwsze oficjalne kierownictwo zespołu, w którym poszczególne funkcje sprawowali: Eugeniusz Fierla — kierownik artystyczny, Władysław Wróbel — kierownik organizacyjny, Wanda Gąsior — choreograf, Tadeusz Geiger — dyrygent Józef Ondrusz — kierownik literacki, Karol Gąsior — kierownik orkiestry, Helena Zoniowa — kostiumierka, Henryk Szmeja i Jan Krucina — członkowie.

VÁŽENÍ SOUDRUŽI!

RADA SEVEROMORAVSKÉHO
KRAJSKÉHO NÁRODNÍHO VÝBORU V OSTRAVĚ
VÁM UDELUJE

ČESTNÉ UZNÁNÍ

ZA VAŠI DESKILETOU
VYNIKAJÍCÍ KULURNÍ ČINNOST
A PŘEJE VÁM MNOHO ÚSPĚCHŮ V DALŠÍ PRÁCI

V OSTAVĚ 19. PROSINEC 1963

Soubor písní a tanců Górník

pod hlavičkou výboru PZKO v Českém Těšíně

vydává
Státní nakladatelství

vydává
Státní nakladatelství







Już w okresie przygotowań do następnego programu w miejsce rezygnującej Wandy Gąsior weszła Zofia Iwanek z Cieszyna (PRL), która jako choreograf pozostała zespołowi wierna do dnia dzisiejszego.

Za 23 lata, które ubiegły od wystawienia pierwszego pełnospektaklowego koncertu, przygotował zespół dziesięć następnych, całkowicie nowych programów. Taka częstotliwość jest zjawiskiem rzadko spotykanym u tego typu zespołów. Konieczność tak częstych generalnych zmian repertuarowych wpływa jednak z posłannictwa, jakie przeznaczył sobie zespół już w momencie startu. W pierwszym rzędzie chce wzbogacać życie kulturalne naszego terenu, bawić i uczyć szeroką rzeszę. Wojaże po różnych dzielnicach Polski, czy koncerty w odległych od Karwiny miastach Republiki traktuje raczej jako zadanie dodatkowe, chociaż popularyzacja Związku również nie jest rzeczą błagą.

Oto kolejne premiery Zespołu pieśni i Tańca Górnik:

- III program — rok 1959
- IV program — rok 1960
- V program — rok 1962
- VI program — rok 1963
- VII program — rok 1966
- VIII program — rok 1969
- IX program — rok 1973
- X program — rok 1975
- XI program — rok 1978

Suchy, statystyczny przegląd lat, w których odbywały się premiery, nie oddaje całości obrazu zespołu. Może jedynie wzbudzić podziw dla twórców, którzy każdorazowo musieli w bardzo krótkim czasie przygotować i wyćwiczyć nowe pozycje programowe. Niemniejsze uznanie należy się z tego samego powodu wszystkim chórzystom, tancerzom czy członkom orkiestry. Żadna jednak statystyka nie może odwiercieć bogatego życia zespołu. Górnik z programu na program nieustannie rósł pod względem artystycznym. Zmieniał się charakter jego repertuaru i techniczna

sprawa wykonania. Warto podkreślić, że każdy z programów był odzwierciedleniem aktualnych potrzeb naszego społeczeństwa. Górnik jako pierwszy (a przez długi czas jako jedyny) zespół wprowadził internacjonalistyczny charakter swej działalności. Pieśni, przyśpiewki i tańce wszystkich bratnich narodów przewinęły się przez górnikowskie koncerty. Nie zabrakło również punktów prezentujących twórczość ludową odległych krajów, często spoza naszego kontynentu. Nigdy jednak Górnik nie zszedł z głównej linii swego działania. Sama przynależność do PZKO stawiała mu za zadanie pielęgnowanie i popularyzację tradycji ludowych naszego regionu. Obok części śląskiej zawsze pojawiała się polska, która miała jeszcze bardziej przybliżyć naszemu społeczeństwu piękno polskiego folkloru a dla naszych współobywateli narodowości czeskiej czy słowackiej była nieraz pierwszą okazją do zatknięcia się z kulturą narodu zamieszkującego kraj za Olzą. Zespół zmieniał się również pod względem całkowitej koncepcji. W początkowej wersji był to, z przyczyn obiektywnych, po prostu potężny chór, wobec którego niezbyt liczny zespół tańeczny stanowił coś w rodzaju elementu urozmaicającego. Od momentu, gdy choreografię wzięła w swe ręce Zofia Iwanek, ranga grupy tancerzy rosła z programu na program, aż wreszcie struktura zespołu stała się jednolitą. Nie istniały obok siebie już dwie grupy, które spotykałyby się jedynie z okazji prób generalnych czy koncertów. Obecny Górnik stanowi jedną wielką całość, gdzie rolę poszczególnych członków są dokładnie określone, zaś każda z tych ról jest jednakowo ważna. Współdziałanie wszystkich nawzajem jest podstawowym warunkiem sprawnego funkcjonowania zespołu. Wymaga to od każdego członka ogromnego zaangażowania, wzajemnego zaufania i poczucia osobistej odpowiedzialności za wynik wspólnej pracy. Toteż w tych warunkach tylko ten, kto zrozumiał cel i kto równocześnie przyjął go za swój, kto oddał się sprawie bezgranicznie, może przy obecnych wymaganiach być pełnowartościowym członkiem zespołu. Cie-



szy więc fakt, że obok zasłużonych i zżytych z zespołem członków, pracujących w niejednym wypadku od założenia Górnika, coraz więcej młodych śpiewaków i tancerzy poświęca swój wolny czas i rezygnuje z wygod, byle „ich” zespół prezentował się coraz okazalej. Za to należą się im wszystkim wyrazy najszczerzego uznania i podziwu, zwłaszcza, że są stuprocentowymi amatorami.

Najniższy ukłon trzeba złożyć jednak tym, którzy wytrwali w zespole od pierwszego programu po dzień dzisiejszy. Chodzi przede wszystkim o kierownika artystycznego Eugeniusza Fierlę, który przez cały czas jest duszą zespołu. Na równi z nim pracuje niezmordowanie dawny członek orkiestry, obecny dyrygent Józef Foltyn. Od pierwszej pieśni, która zabrzmiała na wspomnianym już Święcie Góralskim śpiewają w naszym chórze: Emilia Fierla, Elżbieta Sagitarius, Adolf Ondrusz i Bruno Ranoz. Aktualnie pełniący funkcję kierownika organizacyjnego Władysław Stolarz był członkiem pierwszej grupy tanecznej zespołu. Spośród członków orkiestry najmłodszym okazał się obecny kapelmistrz Karol Dzierżawa.

Podczas długoletniej działalności Górnika pojawiło się wiele nazwisk ludzi, których wysiłek i umiejętności przyczyniły się do osiągnięcia przez zespół tak bogatego dorobku.

Dyrygenci:

Eugeniusz Fierla, Józef Firla, Tadeusz Geiger, Józef Foltyn.

Choreografowie:

Wanda Gąsior, Zofia Iwanek, Zdzisław Wantuła i Adam Palowski.

Pojedyncze tańce do różnych programów ułożyli dla Górnika również:

Janina Marcinek, Zdenka Kyselá, Soňa Dorazilová, Emerich Gabzdyl i Rudolf Streženec.

Soliści: Karol Poncza, Bronisława Morys, Emilia Ondrusz, Emil Kubeczka, Jadwiga Niemiec (Kałużanka), Tadeusz Geiger, Władysława Wijacka, Elżbieta Sagitarius (Topiarz), Eugeniusz Hawranek, Wanda Poncza, Marcel Siwek, Tadeusz Błanik, Bronisław Letocha, Halina Kubeczka, Piotr

Dostał, Jarosław Kornas, Adelajda Pasz, Irena Przyhoda, Małgorzata Cachel, i Zbyszek Letocha.

Oprócz głównego kierunku swego działania stanowi Górnika stale niezłą szkołę talentów dla naszego terenu. Soliści naszego zespołu są rozrywani przez czołowe chóry. Wielu spośród byłych i aktualnych tancerzy prowadzi w terenie własne zespoły taneczne przy poszczególnych kołach PZKO lub polskich szkołach. W orkiestrze Górnika zaczynali swą działalność znani artyści tacy jak przebywający obecnie w Szwajcarii Władysław Czarnecki, solista Opery Ostrawskiej Klemens Słowiczek oraz pianista i dyrygent Stanisław Bogunia. Bogaty repertuar pjeśniowy Górnika oparty przede wszystkim na kompozycjach i opracowaniach Eugeniusza Fierli stanowi do dziś poważną część programów wszystkich chórów pezetkaowskich. Szereg pieśni tego autora śpiewa również polonijny zespół Sokół z odległego Winniegu w Kanadzie. Ta strona oddziaływania zespołu na nasze społeczeństwo spotkała się ze strony tegoż z niemniejszą aprobatą niż działalność artystyczna.

Większa część występów Górnika odbyła się przed widownią wypełnioną obywatelami obu naszych powiatów Karwiny i Frydku-Místku. Ale oklaskiwano go również w wielu innych miastach naszego kraju, z których wymienimy chociażby takie jak: Praha, Ostrava, Želiezowce, Nové Zámky, Gombasek, Budišov, Rožnov, Krnov, Bruntál, Opava, Hrušovany i inne. Z częstych występów na terenie PRL zanotujmy chociaż te w Warszawie, Toruniu, Bydgoszczy, Przemyślu, Kielcach, Katowicach, Zabrze, Tarnowskich Górach, Szczyrku czy Wiśle. Dwukrotnie brał zespół udział w Światowym Festiwalu Polonijnych Zespołów Artystycznych w Rzeszowie i za każdym razem przywoził wyrazy uznania i podziwu, które dokumentowały nagrody najwyższych władz państwowych PRL. Wymiernikiem popularności zespołu może być również fakt, że w okresie ostatnich pięciu lat oglądało koncerty Górnika przeszło 120 tysięcy widzów. Artykuły o zespole, recenzje i zdjęcia zamieściło wiele czasopism kra-

RADA
SEVEROMORAVSKÉHO
KRAJSKÉHO
NÁRODNÍHO VÝBORU



ČESTNÝ ODZNAK

SEVEROMORAVSKÉHO KNV
ZA ZASLUHY O SOCIALISTICKÝ
ROZVOJ KRAJE A ZA DLOUHOLETOU
OBETAVOU PRÁCI
V NÁRODNÍCH VÝBORECH

Ostřova 9. května 1975

Tajemník Sm KNV

Předseda Sm KNV

SPT Gorník - PZKO Karviná

č. matr. 2.782

jowych i polskich: Głos Ludu, Zwrot, Nová svoboda, Zprávy Karvinska, Ognio, Gazetka Pioniera, Gazeta Pomorska, Ilustrowany Kurier Polski, Dziennik Zachodni, Nowiny Rzeszowskie, Życie Literackie, 7 Dni w Polsce, Głos Ziemi Cieszyńskiej, Życie Śpiewacze (Muzyczne), Głos Polski, Panorama i inne. Część pierwszego programu utrwalona została na taśmie Czechosłowackiej Kroniki Filmowej. Zespół taneczny prezentował się przed kamerami telewizji czeskosłowackiej i polskiej. Chór sporządził wiele nagrań dla rozgłośni Radia Czechosłowackiego w Ostrawie i Polskiego Radia w Katowicach.

Za swą działalność otrzymał Górnik wiele odznaczeń i wyróżnień. Do naj-

ważniejszych należą: brązowa, srebrna i złota odznaka PZKO „Za Zasługi“, srebrne odznaczenie ZG PZKO „Zasłużony dla Związku“, Akt Uznania przyznany z okazji jubileuszu 10-lecia działalności przez Okręgową Radę Narodową w Ostrawie, która z okazji 50-lecia KPC przyznała zespołowi Honorową odznakę „Za zasługi o rozwój kraje“.

Narodzinom zespołu towarzyszyło wiele pesymistycznych opinii nie wróżących Górnikowi długiego życia. A jednak poświęcenie, zapał i entuzjazm wszystkich jego członków pozwolił mu nie tylko przetrwać, ale podniósł go na bardzo wysoki poziom artystyczny iży-skał mu w naszym społeczeństwie autorytet i sympatie.





Książnica Cieszyńska

KN II.12398

